

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ระบบกระบวนการพิจารณาความอาญาที่ดี จะต้องมีความสมดุลระหว่างมาตรการปราบปรามอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ กับมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยที่หลักสากลในการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญกับผู้ต้องหาและจำเลยมากขึ้นกว่าเดิม โดยถือว่าผู้ต้องหาและจำเลยมิได้เป็นเพียงผู้ถูกดำเนินคดีเท่านั้น หากแต่เป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ (subject) ในการดำเนินคดีด้วยและให้สันนิษฐานว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด ดังนั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงต้องคำนึงถึงมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวด้วย

ฉะนั้น เครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดีกับรัฐ คือ การมีทนายความ เนื่องจากทนายความจะช่วยให้ผู้ต้องหาและจำเลยมีโอกาสต่อสู้คดีพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งทนายความยังอยู่ในวิสัยที่จะสามารถแก้ไขการกระทำอันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการดำเนินคดีอาญาของหน่วยงานของรัฐให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยได้อีกทางหนึ่งด้วย การมีทนายความช่วยเหลือในการดำเนินคดีอาญาของผู้ต้องหา และจำเลยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่ออำนวยความยุติธรรมให้กับคู่กรณีในคดีอาญา รัฐซึ่งเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานยุติธรรมควรต้องจัดให้มีทนายความให้กับผู้ต้องหา และจำเลยในคดีอาญาทุกประเภทไม่ว่าจะมีอัตราโทษจำคุกหรือไม่ก็ตาม ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวไม่มีทนายความและต้องการทนายความมาช่วยดำเนินคดี อีกทั้งทนายความที่รัฐจัดหาให้ต้องมีประสิทธิภาพด้วยเพื่อให้เจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องการจัดหาทนายความให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาสัมฤทธิ์ผลในการให้ความรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาอย่างแท้จริง

สำหรับประเทศไทยในเรื่องการจัดหาทนายความให้กับผู้ต้องหาและจำเลยพิจารณาได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 242 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน ซึ่งจะมีการกำหนดให้มีการจัดหาทนายความให้กับผู้ต้องหาและจำเลยทั้งในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาตามมาตรา 87 มาตรา 134/1 และมาตรา 173 แต่ก็มีกำหนดเฉพาะว่าในคดีประเภทใดที่รัฐต้องจัดหาทนายความให้กับผู้ต้องหาและจำเลยเท่านั้น โดยในปัจจุบันจะ

เป็นในรูปแบบของทนายความอาสาที่พนักงานสอบสวนตั้งให้แก่ผู้ต้องหาและทนายขอแรงที่ศาลตั้งให้แก่จำเลย ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสาหรือทนายความขอแรงยังมีปัญหาในเรื่องของประสิทธิภาพของทนายความที่มาให้ความช่วยเหลือ จำนวนทนายความที่ไม่พอเพียงกับความต้องการ และงบประมาณค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีและค่าตอบแทนที่ทนายความได้รับ ซึ่งล้วนเป็นปัญหาประการหนึ่งที่ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร ดังนั้นควรที่จะมีการปรับปรุงระบบการจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา เพื่อให้การทำหน้าที่ในการเป็นทนายความของผู้ต้องหาและจำเลยที่รัฐจัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง และต้องไม่ให้ความเหลื่อมล้ำในฐานะทางเศรษฐกิจและความด้อยการศึกษามาเป็นอุปสรรคในการต่อสู้คดี ฉะนั้นจึงควรมีมาตรการในการจัดหาและควบคุมส่งเสริมให้ทนายความที่รัฐจัดหาให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยมีประสิทธิภาพในการพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้สมกับเจตนารมณ์ของการมีบทบัญญัติในเรื่องการจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลย เพราะไม่เช่นนั้นการจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยก็จะไม่มีประโยชน์อันใดเลย ทั้งยังเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรของชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยใช้เหตุอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อทราบสิทธิในการมีทนายความในการดำเนินคดีอาญา
- 1.2.2 เพื่อทราบบทบาทและความสำคัญของทนายความในการดำเนินคดีอาญา
- 1.2.3 เพื่อทราบปัญหา และอุปสรรคในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย
- 1.2.4 เพื่อทราบถึงมาตรฐานในการทำงานของทนายความที่รัฐจัดให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
- 1.2.5 เพื่อทราบแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงระบบการจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาของไทยเพื่อให้ระบบการจัดหาทนายความดังกล่าวมีประสิทธิภาพคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยได้อย่างแท้จริงในทางปฏิบัติ

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาจะทำการศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและระบบการจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยของต่างประเทศ ว่ามีการควบคุมประสิทธิภาพการทำงานของทนายความที่รัฐจัดให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยอย่างไร เพื่อนำมาเป็นแนวทางในพัฒนาระบบการจัดหาทนายความที่รัฐจัดให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทยตามประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญามาตรา 134/1 และ มาตรา 173 ต่อไปว่าต้องมีรูปแบบเช่นใด เพื่อเป็นการรับรอง และคุ้มครองสิทธิการมีทนายความของผู้ต้องหาและจำเลยให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง เพราะนอกจากรัฐ จะต้องจัดหาทนายความให้กับผู้ต้องหาและจำเลยตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้แล้ว ทนายความที่รัฐจัดหาให้ต้องมีประสิทธิภาพด้วย

1.4 วิธีการศึกษา

1.4.1 การศึกษาวิจัยนี้จะใช้การวิจัยทางเอกสารเป็นหลัก โดยศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เป็น หนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งบทความต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อวิเคราะห์และ สรุปปัญหาในการศึกษาหาข้อเสนอแนะ

1.4.2 การศึกษาวิจัยจะใช้วิจัยสนามโดยสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องการจัดหา ทนายความให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา ได้แก่ ผู้ต้องหา จำเลย ตำรวจ และศาล เพื่อ ทราบปัญหาและทัศนคติของบุคคลเหล่านั้นในเรื่องประสิทธิภาพของทนายความที่รัฐจัดหาให้

1.5 สมมติฐานการศึกษา

ระบบการจัดหาทนายความให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาของไทยตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134/1 และมาตรา 173 ยังไม่สามารถคุ้มครองสิทธิการมี ทนายความของผู้ต้องหาและจำเลยได้อย่างแท้จริง ดังนั้นควรศึกษาถึงระบบการจัดหาทนายความ ดังกล่าวเปรียบเทียบกับของต่างประเทศ เพื่อวางหลักเกณฑ์และมาตรฐานในการจัดหาทนายความ ให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทยให้เกิดผลขึ้นอย่างแท้จริงในทางปฏิบัติ ส่งผล ให้การต่อสู้คดีกับรัฐเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญามีประสิทธิภาพสม ดังเจตนารมณ์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องสิทธิการมี ทนายความของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงบทบาทและความสำคัญของทนายความในการดำเนินคดีอาญา สิทธิในการมี ทนายความของผู้ต้องหาและจำเลย รวมทั้งทราบปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาระบบ การจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาของไทยให้เป็นระบบที่สมบูรณ์แบบมาก ยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิการมีทนายความของผู้ต้องหาและจำเลยให้เกิดสัมฤทธิ์ ผลขึ้นอย่างแท้จริงในทางปฏิบัติต่อไปในท้ายที่สุด